मुंबई विद्यापीठ

क्रमांक : आरइजी/२०२६/DICT/Google Workspace/IT-Security/65838

परिपत्रक:-

विषय : Google Account वरील "Suspicious Login Alert" बाबत सुरक्षा मार्गदर्शक सूचना आणि विद्यापीठाच्या अधिकृत Google Workspace ई-मेल खात्यांच्या सुरक्षित वापराबाबत.

महोदय/महोदया,

विद्यापीठातील सर्व विभागांचे संचालक/विभाग प्रमुख, सर ज. जी. वास्तुशास्त्र महाविद्यालयाचे प्राचार्य, विद्यापीठाशी संलग्नता असलेले सर्व महाविद्यालयांचे प्राचार्य, स्वायत्त महाविद्यालयांचे प्राचार्य, संचालक, ज्ञान स्त्रोत केंद्र, संचालक, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ, वित्त व लेखा अधिकारी, वित्त व लेखा विभाग, समन्वयक, रत्नागिरी उपपरीसर, समन्वयक, ठाणे उपपरीसर, समन्वयक, स्कूल ऑफ इंजिनिअरिंग अँड अप्लाइड सायन्सेस, कल्याण, सर्व उपकुलसचिव, नियंत्रक, मुद्रण व लेखन सामग्री, विद्यापीठ अभियंता, सर्व सहाय्यक कुलसचिव आणि कुलसचिवांच्या कार्यालयातील सर्व विभागांचे/कक्षांचे प्रमुख, सर्व शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांना संदर्भीय परिपत्रकाद्वारे यांना सूचित करण्यात येते की, माहिती व संदेशवहन तंत्रज्ञान विभाग (DICT) यांचेमार्फत आपणास आपल्या अधिकृत वापरासाठी University Google Workspace ई-मेल खाते उपलब्ध करून देण्यात आले आहे. तसेच विद्यापीठातील विविध विभाग/कार्यालयांच्या प्रशासकीय व कार्यालयीन कामकाजासाठी आवश्यकतेनुसार स्वतंत्र अधिकृत ई-मेल खाती देखील कार्यान्वित करून देण्यात आलेली आहेत तसेच आवश्यकतेनुसार नविन ई-मेल आय. डी देण्यात येतात.

सदर अधिकृत ई-मेल खात्यांद्वारे विद्यापीठाचे प्रशासकीय पत्रव्यवहार, शैक्षणिक माहिती, विद्यार्थीविषयक माहिती, परीक्षा, निकाल, आर्थिक, कर्मचारीविषयक तसेच इतर महत्त्वाची/गोपनीय माहितीची देवाणघेवाण केली जाते. त्यामुळे या ई-मेल खात्यांची सुरक्षितता अत्यंत महत्त्वाची आहे.

१. ई-मेल खात्यांच्या गैरवापराबाबत निदर्शनास आलेली बाब

DICT च्या निदर्शनास आले आहे की, काही विद्यापीठीय Google Workspace ई-मेल खात्यांमधून असामान्य Login Activity / Suspicious Login आढळत आहे. काही खात्यांबाबत Google कडून वारंवार Security Alert प्राप्त होत असून, काही प्रकरणांमध्ये दिवसाला अनेक अनोळखी Login Attempts/Activities निदर्शनास येत आहेत.

अशा प्रकारच्या घटना प्रामुख्याने ई-मेल खात्याचा User ID/Password इतर व्यक्तींना वापरण्यास देणे, एकाच खात्याचा अनेक व्यक्तींकडून/वेगवेगळया ठिकाणांहून वापर करणे, Password इतरत्र वापरणे अथवा अनधिकृत व्यक्ती/Device/Application ला Account Access देणे यामुळे होण्याची शक्यता असते.

२. "Suspicious Login Alert" म्हणजे काय?

Google च्या सुरक्षा प्रणालीस एखाद्या वापरकर्त्याच्या नेहमीच्या वापराच्या पद्धतीपेक्षा वेगळी किंवा असामान्य Login Activity आढळल्यास "Suspicious Login Alert" प्राप्त होऊ शकतो.

असा Alert प्राप्त होणे म्हणजे खाते निश्चितपणे Hack झाले आहे असा निष्कर्ष काढता येत नाही. तथापि, सदर Login/Activity स्वतः वापरकर्त्याने केली आहे किंवा नाही, याची तात्काळ पडताळणी करणे आवश्यक आहे.

नवीन Device, वेगळे ठिकाण, Home Wi-Fi, Mobile Hotspot, VPN किंवा इतर Internet Connection वापरल्यामुळे देखील असा Alert निर्माण होऊ शकतो. मात्र, वापरकर्त्याने स्वतः Login केलेला नसल्यास सदर बाब गांभीर्याने घेणे आवश्यक आहे.

३. ई-मेल खात्याचा User ID व Password इतरांना देऊ नये

सर्व संबंधितांनी विशेष नोंद घ्यावी की:

आपले अधिकृत University ई-मेल खाते हे वैयक्तिक अधिकृत वापरासाठी देण्यात आलेले असून त्याचा User ID/Password इतर कोणत्याही व्यक्तीस वापरण्यास देऊ नये.

विशेषतः खालील व्यक्तींना Password देऊ नये:

- सहकारी कर्मचारी
- विभागातील इतर कर्मचारी
- बाह्य सेवा पुरवठादार
- Technical Support Staff
- कंत्राटी/Third Party कर्मचारी
- इतर कोणतीही व्यक्ती

पुढे.....२

DICT/IT विभागातील कोणताही अधिकृत कर्मचारी आपला ई-मेल Password, OTP अथवा Security Code मागणार नाही. जर एखाद्या विभागास सामायिक स्वरूपात ई-मेल वापरण्याची आवश्यकता असेल, तर संबंधित विभागाने स्वतंत्र अधिकृत Departmental/Functional Email Account साठी DICT कडे विनंती करावी. वैयक्तिक कर्मचारी ई-मेल खाते इतरांना वापरण्यास देऊ नये.

४. **Two-Factor Authentication / 2-Step Verification अनिवार्यपणे सुरक्षित करा**

सर्व वापरकर्त्यांनी आपल्या University Google Workspace ई-मेल खात्यामध्ये उपलब्ध असलेली 2-Step Verification / Two-Factor Authentication (2FA/MFA) सुविधा सक्षम ठेवावी.

सुरक्षा पडताळणीसाठी नोंदविण्यात येणारा मोबाईल क्रमांक व Recovery Email Address हा स्वतः वापरकर्त्याचा आणि त्याच्या नियंत्रणातील असावा.

Recovery Email म्हणून शक्यतो विद्यापीठाने मान्य केलेला/अधिकृत केलेला वैयक्तिक Recovery Email वापरावा आणि त्याचा वापरकर्ता स्वतःच असावा.

५. **Suspicious Login Alert प्राप्त झाल्यास काय करावे?**

जर Google कडून "Suspicious Login Alert" प्राप्त झाला तर:

1. सदर Login आपण स्वतः केला आहे का याची पडताळणी करावी.
2. आपण नवीन Computer/Laptop/Mobile वापरला होता का ते तपासावे.
3. आपण University Campus ऐवजी अन्य ठिकाणाहून Login केले होते का ते तपासावे.
4. आपण Home Wi-Fi/Mobile Internet/VPN वापरले होते का ते तपासावे.
5. Login स्वतः केलेला नसल्यास तात्काळ Password बदलावा.
6. Google Account मधील Recent Security Activity/Devices तपासावेत.
7. अनोळखी Device किंवा Login Activity आढळल्यास DICT/IT विभागास तात्काळ कळवावे.
8. आवश्यक असल्यास DICT/IT विभागामार्फत पुढील Security Verification करण्यात येईल.

६. **खालील बाबी करू नयेत**

सर्व वापरकर्त्यांनी खालील बाबी कटाक्षाने टाळाव्यात:

- ❌ ई-मेल Password इतरांना देऊ नये.
- ❌ OTP, Security Code किंवा Recovery Code इतरांना सांगू नये.
- ❌ University Password इतर Websites/Applications वर वापरू नये.
- ❌ अनोळखी व्यक्तीच्या सांगण्यावरून "Sign in with Google" करू नये.
- ❌ अनोळखी Application ला Google Account Access देऊ नये.
- ❌ संशयास्पद ई-मेलमधील Link/Attachment उघडू नये.
- ❌ Public/Shared Computer वर Login करून Account उघडे ठेवू नये.
- ❌ आपले University ई-मेल खाते इतर व्यक्तीला नियमितपणे वापरण्यास देऊ नये.
- ❌ "Suspicious Login Alert" कडे दुर्लक्ष करू नये.

७. **विद्यापीठाच्या महत्त्वाच्या व गोपनीय माहितीच्या सुरक्षेबाबत**

University Google Workspace ई-मेल खात्यांचा वापर विद्यापीठाच्या अधिकृत कामकाजासाठी होत असल्यामुळे त्यामध्ये विद्यार्थी, परीक्षा, निकाल, प्रवेश, आर्थिक व्यवहार, कर्मचारी, प्रशासकीय निर्णय, कार्यालयीन पत्रव्यवहार तसेच इतर महत्त्वाची/गोपनीय माहिती असू शकते.

ई-मेल खात्याचा User ID/Password इतर व्यक्तीस उपलब्ध करून दिल्यास किंवा अनधिकृत Device/Application ला Account Access दिल्यास सदर माहिती अनधिकृत व्यक्तीच्या हाती जाण्याची शक्यता निर्माण होऊ शकते.

अशा प्रकारची घटना विद्यापीठाच्या माहिती सुरक्षा, प्रशासकीय कार्यपद्धती व गोपनीयतेच्या दृष्टीने अत्यंत गंभीर आहे.

८. **ई-मेल खात्याच्या गैरवापराबाबत जबाबदारी**

प्रत्येक University Email Account हे संबंधित वापरकर्त्याच्या अधिकृत वापरासाठी देण्यात आलेले आहे. त्यामुळे आपल्या खात्याची User ID, Password, OTP, Recovery Information व इतर Security Credentials सुरक्षित ठेवण्याची प्राथमिक जबाबदारी संबंधित वापरकर्त्याची राहील.

पुढे....३

जर एखाद्या वापरकर्त्याच्या खात्यामधून:

- अनधिकृत Login,
- संशयास्पद Activity,
- अनधिकृत ई-मेल पाठविणे,
- माहितीचा अनधिकृत वापर/प्रसार,
- गोपनीय माहितीचा अनधिकृत प्रवेश किंवा इतर गैरवापर

झाल्याचे निदर्शनास आले, तर उपलब्ध तांत्रिक नोंदी व तपासणीच्या आधारे संबंधित वापरकर्त्याकडून आवश्यक स्पष्टीकरण मागविण्यात येऊ शकते आणि विद्यापीठाच्या लागू नियमांनुसार (पहा विद्यापीठ माहिती तंत्रज्ञान नियम वेबसाईट https://mu.ac.in वरील फुटर मधील सूचना SR-Information Security Policy & SR-Data Security Policy) व माहिती आणि तंत्रज्ञान कायदा, डी.पी.डी.पी कायदा नुसार आवश्यक प्रशासकीय/शिस्तभंगाची कार्यवाही करण्यात येऊ शकते. सदर गैरवापरामुळे विद्यापीठास आर्थिक, प्रशासकीय, माहिती-सुरक्षा किंवा कायदेशीर परिणाम उद्भवल्यास, प्रकरणातील तथ्ये, उपलब्ध तांत्रिक नोंदी आणि संबंधित वापरकर्त्याची भूमिका विचारात घेऊन लागू नियमांनुसार जबाबदारी निश्चित करण्यात येईल.त्यानुसार कार्यवाही होईल.

९. विशेष सूचना – विभागीय ई-मेल खाती

ज्या विभाग/कार्यालयांकडे स्वतंत्र Departmental/Functional Email Account आहे, त्या खात्यांचा Password अनेक व्यक्तींमध्ये अनधिकृतपणे सामायिक करू नये. अशा खात्याच्या वापरासाठी अनेक कर्मचाऱ्यांना प्रवेश आवश्यक असल्यास, संबंधित विभागाने DICT कडे अधिकृत व सुरक्षित Access व्यवस्था उपलब्ध करून देण्याबाबत विनंती करावी. एखादा कर्मचारी/व्यक्ती सेवा निवृत्त झाला/बदली झाली वा राजीनामा देऊन गेला असेल तर संबधित व्यक्तीकडे असलेला ई-मेल पत्ता तत्काळ बंद करण्यासाठी संचालक, माहिती आणि संदेशवहन विभाग यांना कळवावे.

१०. सर्वांची सामूहिक जबाबदारी

विद्यापीठाच्या माहिती व संदेशवहन तंत्रज्ञान प्रणालींची सुरक्षा ही केवळ माहिती व संदेशवहन तंत्रज्ञान विभागाची जबाबदारी नसून प्रत्येक ई-मेल वापरकर्त्याची सामूहिक जबाबदारी आहे. म्हणून सर्व विभागांचे संचालक/विभाग प्रमुख, सर ज. जी. वास्तुशास्त्र महाविद्यालयाचे प्राचार्य, विद्यापीठाशी संलग्नता असलेले सर्व महाविद्यालयांचे प्राचार्य, स्वायत्त महाविद्यालयांचे प्राचार्य, संचालक, ज्ञान स्त्रोत केंद्र, संचालक, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ, वित्त व लेखा अधिकारी, वित्त व लेखा विभाग, समन्वयक, रत्नागिरी उपपरीसर, समन्वयक, ठाणे उपपरीसर, समन्वयक, स्कूल ऑफ इंजिनिअरिंग अँड अप्लाइड सायन्सेस, कल्याण, सर्व उपकुलसचिव, नियंत्रक, मुद्रण व लेखन सामग्री, विद्यापीठ अभियंता, सर्व सहाय्यक कुलसचिव आणि कुलसचिवांच्या कार्यालयातील सर्व विभागांचे/कक्षांचे प्रमुख, सर्व शिक्षक व शिक्षकेत्तर यांनी आपल्या अधिकृत University Email Account चा वापर अत्यंत काळजीपूर्वक व जबाबदारीने करावा आणि वरील सर्व सुरक्षा सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करावे. “आपला Password सुरक्षित ठेवा — आपले ई-मेल खाते सुरक्षित ठेवा — विद्यापीठाची माहिती सुरक्षित ठेवा.”

सदर सूचना सर्व संबंधितांनी तात्काळ प्रभावाने अंमलात आणावी.

(डॉ. प्रसाद कारंडे)
कुलसचिव

दिनांक : १ सप्टेंबर, २०२६
ठिकाण : मुंबई – ४०० ०३२

प्रत :-

1. डॉ. सतिश झेंडे, संचालक, माहिती आणि संदेशवहन तंत्रज्ञान विभाग, योग्य त्या कार्यवाही साठी अग्रेषित.
2. विद्यापीठाशी संलग्न सर्व महाविद्यालये व स्वायत्त महाविद्यालयांचे प्राचार्य.
3. विद्यापीठातील सर्व विभागांचे संचालक/विभाग प्रमुख,
4. मा. सर जे.जे.वास्तुशास्त्र महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्राचार्य, संचालक, ज्ञान स्त्रोत केंद्र,
5. संचालक, गणित व मूल्यमापन मंडळ, वित्त व लेखा अधिकारी, संचालक, रागिणी उपपरीसर,
6. संचालक, ललित उपपरीसर,
7. संचालक, हिंदी उपपरीसर,
8. सर्व कुलसचिव, स्थानापन नियंत्रक, मुद्रण व लेखन सामग्री,
9. विद्यापीठातील सर्व सहाय्यक कुलसचिव आणि कक्षातील कार्यालयातील सर्व विभागांचे कक्षाचे प्रमुख

प्रत माहितीसाठी योग्य त्या कार्यालयीन कार्यवाही साठी अपेक्षित -

10. विद्यापीठातील सर्व उपकुलसचिव,
11. उपकुलसचिव/मुख्य लेखा अधिकारी (वित्त व लेखा विभाग)
12. नियंत्रक, मुद्रण व लेखन सामग्री, विद्यापीठ मुद्रणालय,
13. विद्यापीठातील (पोस्ट परीक्षा, विद्यापीठातील परीक्षा, ग्रंथालयी, ठाणे व सिंधुदुर्ग उपपरीसर)

पुढे ...४

14. सर्व सहाय्यक कुलसचिव/सहाय्यक कुलसचिव (वित्त व लेखा)
15. सूत्रधार अधिकारी, तसेच सर्व सहाय्यक सूत्रधार.
16. कुलसचिवांच्या कार्यालयातील सर्व विभागांचे/कक्षांचे प्रमुख.
17. उच्च अधिकाऱ्यांचे अधिकारी (टीप: विभाग प्रमुख)
    स्वीय सहाय्यक (१) कुलगुरू (२) प्र-कुलगुरू (३) कुलसचिव (४) वित्त व लेखा अधिकारी (५) संचालक, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ

प्रत माहितीसाठी अग्रेषित -

१. सचिव, उ.मा.सा.
२. सचिव, मुंबई युनिव्हर्सिटी ऑफिसर्स वर्कर्स असोसिएशन (मुनोवा)
३. सरचिटणीस, मुंबई विद्यापीठ कर्मचारी संघ.
४. सरचिटणीस, शैक्षणिक कर्मचारी संघटना.
५. सरचिटणीस, मुंबई विद्यापीठ मागासवर्गीय कर्मचारी संघटना.
६. सचिव, ऑल इंडिया युनिव्हर्सिटी एम्प्लॉईज फेडरेशन मुंबई विद्यापीठ.
७. अध्यक्ष, खुला व इतर मागासवर्गीय कर्मचारी संघ.
८. सरचिटणीस, मुंबई विद्यापीठ कामगार संघटना.

(डॉ. प्रसाद कारंडे)
कुलसचिव